

Антонова Ольга Олександрівна

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА І ФУНКЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА ПРИЙМЕНИКОВИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ СЛОВА СЕМАНТИКИ ПОРІВНЯННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ)

У статті досліджено семантичні та функційні особливості прийменникових еквівалентів слова польської мови семантики порівняння в структурному аспекті.

Ключові слова: *прийменниковий еквівалент слова, семантика порівняння, граматичні параметри, алгоритм.*

The article focuses on investigations of polish prepositional word equivalents of comparative semantics, peculiarities of their structure, grammar characteristic and function.

Keywords: *prepositional word equivalent, comparative semantics, grammar parameters, algorithm.*

Сполуки службових слів із повнозначними словами, які мають у мовленнєвому потоці один словесний наголос і відтворюються в текстах у незмінному вигляді, найбільш активно поповнюють класи функційних частин мови: прислівників, прийменників, сполучників, часток та вигуків. Зазначені одиниці досліджуються як еквіваленти слова (далі ЕС). Пропонована розвідка зосереджує увагу на проблемі нарізнооформлених прийменників польської мови.

У польському мовознавстві література, присвячена прийменникам, відзначається широким спектром порушуваних проблем. Дослідниці Б. Мілевська [5] і М. Леш-Дук [4] здійснили семантичний опис прийменникових одиниць та систематизували прийменникові сполуки за семантичними та функційними ознаками. Дослідження Л. Бель [3] і К. Василевської [4] присвячені особливостям функціонування прийменників у мові сучасної ділової документації. Спеціальних досліджень, які висвітлюють особливості структури нарізнооформлених прийменників у польському мовознавстві не проводилося.

Система методів комплексного вивчення алгоритмів нарізнооформлених мовних одиниць опрацьована і висвітлена у низці праць А. Лучик [1, с. 158]. Релевантність зазначеної методики полягає у можливості розгляду прийменникових єдностей у світлі теорії еквівалентності слову: представленні формальних і семантичних чинників, що обумовлюють трансформацію сполук службових одиниць із повнозначними словами у лексичну цілість, здатну відтворюватися у текстах різних стилів і функціонувати як еквівалент слова.

Мета пропонованого дослідження полягає у презентації та описі алгоритмів і граматичних параметрів прийменникових ЕС компаративної семантики польської мови. З'ясування структурних і семантичних особливостей зазначених одиниць у їхній взаємодії виділяємо як основне завдання роботи.

Джерельною базою дослідження слугують лексикографічні праці (ПУСЕС, SWJP, WSJP, SPPW, AWPZW), з яких добрано фактичний матеріал. Джерелами ілюстративного матеріалу стали цитати, виокремлені з Національного Корпусу Польської Мови (NKJP, WP). Група прийменникових ЕС, які формують інвентарій експлікаторів компаративної семантики у польській мові, представлена одиницями тричленної та двочленної будови. З огляду на диференційований характер форми вираження та плану змісту досліджуваних сполук, виразників порівняльних відношень, виділено три підгрупи прийменникових ЕС: 1) зіставно-порівняльних відношень: *To jednak nic w porównaniu z poziomem efektów specjalnych* (J. Loretz); 2) відношень невідповідності: *Ale w odróżnieniu od poprzednich ten niósł jeźdźca* (A. Sapkowski); 3) відношень подібності між предметами: *Ogarnęło ją coś na kształt obrzydzenia* (M. Kaszyński).

Співвідношення кількості виведених граматичних схем (6) та кількості одиниць, що формують групу семантики порівняння (19), свідчить про формування алгоритму перетворення синтаксичних конструкцій у мовні знаки. Кожна прийменникова структура, що входить до складу аналізованої групи, здатна функціонувати у мовній системі не тільки як фонетичне слово, яке має

порівняльно-кваліфікаційне значення, але також як лексема, наділена власними семантико-морфологічними і семантико-синтаксичними властивостями. Функційні особливості аналізованих прийменникових ЕС детерміновані репертуаром прийменникових компонентів і граматичних параметрів повнозначних компонентів. З'ясовано, що трикомпонентні і двокомпонентні одиниці з повнозначним іменниковим компонентом активно функціонують у публіцистичному та художньому дискурсах. Прийменникові ЕС із повнозначними компонентами прислівникового походження більшою мірою представлені у текстах ділової документації: *Odmienne od rozwiązań przyjętych w projekcie rządowym, przewiduje się nowe mechanizmy zapisane w art. 22 i 23 (Z dokum. Kancelarii Sejmu RP, 2000-07-19)*.

Алгоритмізація і параметризація прийменникових ЕС польської мови є передумовою зіставних досліджень польських та українських сполук і необхідною умовою їхньої розробки у перекладній електронній лексикографії.

Література

1. Лучик А. А. Прислівникові еквіваленти слова в українській мові. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2009. 95 с.
2. Bronikowska R. Problemy opisu przyimków wtórnych w „Słowniku języka polskiego XVII i 1ej połowy XVIII wieku”. *Polonica XXXIV PL*, 2014. S.239-246.
3. Janowska A. Kształtowanie się klasy polskich przyimków wtórnych. Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2015. 129 s.
4. Lesz-Duk M. Przyimki wtórne w języku polskim. Stan współczesny i ewolucja. Częstochowa, 2011. 211 s.
5. Milewska B. Przyimki wtórne we współczesnej polszczyźnie. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 2003. 228 s.
6. Wasilewska K. Frekwencja oraz funkcje przyimków złożonych i wtórnych w sprawozdaniach administracyjnych. *LingVaria, Półrocznik wydziału polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego rocznik (XIII)2018, № 1(28), S. 273-291.*

Умовні скорочення назв джерел:

- ПУСЕС** – Лучик А., Антонова О. Польсько-Український словник еквівалентів слова. Відп. ред. А. Лучик, К. : Український мовно-інформаційний фонд НАН України; Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2013. 243 с.
- SWJP** – Słownik współczesnego języka polskiego, red. B. Dunaj, Warszawa: Wilga, 1996. 1440 s.
- WSJP** – Wielki słownik języka polskiego PAN, red. P. Źmigrodzki, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków, 2007. URL: <http://www.wsjp.pl> (дата звернення: 31.01.2020).
- WP** – Wyszukiwarka Poligarp. URL: <http://poligarp.wbi.klf.uw.edu.pl> (дата звернення: 31.01.2020).
- SPPW** – Milewska B. Słownik polskich przyimków wtórnych, Gdańsk, 2003. URL: <https://fil.ug.edu.pl> (дата звернення: 31.01.2020).
- AWPZW** – Alfabetyczny wykaz przyimków złożonych i wtórnych analizowanych w badaniu Frekwencja oraz funkcje przyimków złożonych i wtórnych w sprawozdaniach administracyjnych, URL: <http://eurolekt.ils.uw.edu.pl> (дата звернення: 31.01.2020)
- NKJP** – Narodowy Korpus Języka Polskiego. <http://nkjp.pl> (дата звернення: 31.01.2020)